

LURTA LES & UPPLIV

LAGT TIL RÆTTIS: Eyðun Klakstein

FLUGUFELLAN

Ein bók um flugur, um litinskap, longsul, djórafrøði, náttúrusøgu og kynstri at liva í heiminum í dag alt í einum. Fluefælden hjá Frederik Sjöberg er rein nærvera, hon er um at liva spakuliga og ikki at lata seg tøla av øllum tí skjóta, tí nýtiliga og innantóma.

Á forsiðuni á bókini hjá svenska hövundanum og insektgransk- arinum Frederik Sjöberg (f. 1958)

Fluefælden stendur ritroynd, sjálvævisøga, skaldsøga, ferða- frásøgn, kreativar yrkisbókmentir á bundum máli, ævisøga og ja "ein bók". Bókin er lætt at lesa, men ringt er at skriva um hana aftaná.

Ein bók um flugur

Tað serliga við hesi "bók", er júst at lesarin ikki veit, hvat hon lesur. Her er sjálv kontraktin millum lesara og hövund so mikið rúmsátt sett fram, at øll mark innan tekstaslog longu eru sprongd – eisini tey millum fagur- og yrkisbókmentir. Soleiðis líkst bókin ongum øðrum. Av og á er hon ritroynd, har vit hoyra um kendar entomologiskar granskarar frá enska Darwin til svenska Linné og til svian René Malaise, ið var heims- kendur insektgranskari í 1930inum, sum í dag er meiri ella minni gloymdur og obskurur. Tað einasta vit minnst hann fyr var, at hann uppfann eina sokallaða flugufellu. Tá hesin Malaise kom heim aftur, eftir at hava granskað insekt í Burma í trý ár í 1930inum saman við konuni, hevði hann so nógv tilfar við heim við, at tað kom at taka entomologunum 70 ár at kanna tað. Samstundis hevði hann ikki minni enn 1700 fiskar við sær í gløsum í formalin. Soleiðis finnast t.d. 13 ymiskar klukkur sum eita eftir Malaise. Tá varð

hann fagnaður sum ein annar Roald Amundsen, men seinni í lívinum fór Malaise at skriva eitt verk um horvna Atlantis, tá mistu tey flestu – um ikki øll - virðingina fyri honum. Men hesin serlingurin og übernørdurin hevur uppiborið at verða grivin fram aftur og virdur fyri tað hann megnaði, sum ein sannur arvingi hjá Linné og Darwin.

Rein nærvera

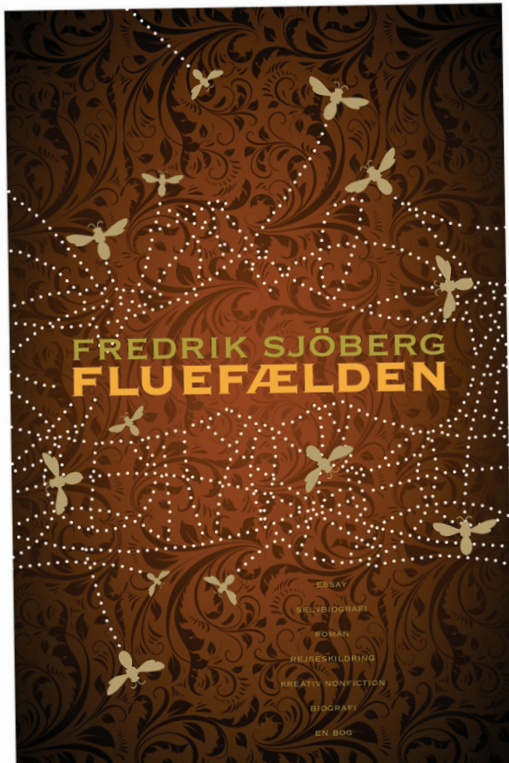
Orsøkin til, at bókin Fluefælden er verd at lesa er, at hon er so mikið væl skrivað og serlig. Hon er bæði ein "klók" bók, har hövundin megnar at gera gransking í flugum og insektum áhugaverða fyri okkum øll, men hon kundi riggað eins væl sum ein góð skaldsøga, sum ein av fremstu ritroyndunum í Svøríki (hon varð m.a. instillað til

August Virðislønina, ið er ein hin fremsta í Svøríki) og sum eitt flott skrivað alment verk um insektir, náttúrufatan og náttúrusøgu. Men at velja at blanda alt saman er nakað heilt serligt, ið vit m.a. kenna frá hövundum sum W.G. Sebald og norska Thomas Espedal, ið útgav triggjar bókur í 00unum kallaðar Ævisøga, Dagbók, Brøv.

Tilvera

Næstu lètuna skrivar Sjöberg persónliga ævisøgu, um at keypa hús og um at granska flugur á einari lítla oyggj í svenska skergarðinum. Um ungdom, lagnu og um at gerast eldri. Um hvussu hann hevur funnið 202 nýggj flugusløg bert á hesi oynni. Eitt evnið, ið gongur aftur eru tankar um at savna. Hví gerast fólk flugu- savnarar, frímerkjasavn- arar ella bókasavnarar? Er tað av sorg at fólk savna? Er tað ein roynd at hava tamarhald á heiminum? Vildi hesi fólk tikið seg av døgum av tunglyndi um tey ikki savnaðu? Ella eru allir savnarar narsissistar, ið vilja hava viðurkenning fyrir teirra evni at savna? Aftur og fram og so á ferð til stórar hövundar sum Strindberg, D. H. Lawrence og aftur til gamlar gloymd- ar kanningarferðir, har náttúrusøgjan opnaði seg fyrir okkum á fyrst sinni. Og alt hann skrivar um er eykent av vitan og einum matrialiteti, har hann hevur roynt og kannað alt tað hann skrivar um. Ein ógloymandi bók.

Kim Simonsen

HATTA ÓLUKKSALIGA BARNIÐ

Umsorganartrot og foreldur, sum ikki eru sína uppgávu vaksin, eru evni í nýggjum donskum yrkingsavni og í nýliga virðisløntum føroyskum yrkingasavni

Týning og yvir- gangur framd í almenna rúminum eru gerandissøgur í miðlunum. Privat

ræðustýri eru ofta truplari at viðgera, júst tí tey eru privat. Men viðhvørt stiga rithøvundar fram, sum duga at lyfta heimligu ræðuleikarnar upp á eitt listarligt støði, sum gevur okkum øllum høvi at síggja fjalda veruleik- an í einum almennum ljósi.

Yahyan Hassan hevur verið stóra søgan í donsku miðlunum sein- astu vikurnar, tí hann hósdagin í hesi vikuni gav út yrkingingasavn um ein óhugnaligan barndóm millum tilflytarar í Aarhus. Lívið í einum tilflytarabýlingi í donskum stórbýi kann tykjast at liggja fjart frá føroyska samfelagnum, og tó. Katrin Ottarsdóttir fekk fyri kortum M. A. Jacobsen virðisløn fyrir yrkingsavn, sum snýr seg um nøkunlunda sama evni.

Lýsing av harðligum pápa

18 ára gamli Yahya Hassan set- ur í yrkingasavninum orð á teir ræðuleikar, sum hann sum barn hjá palestinskum tilflytarum hevur livað í. Ikki krígsræðuleikar, men ræðuleikar í einum donskum gerandislívi við foreldrum, sum framdu yvirgang móti sínum egnu børnum og einum gerandisdegi, har drongurin berjist við vreiðina í einum umhvørvi, har einki samband er millum fasadu og veruleika.

*"fem børn på række og en far med kølle
flergræderi og en pøl af pis
vi stikker skiftevis en hånd frem
for forudsigelighedens skyld
den der lyd når slagene rammer
søster der hopper så hurtigt
fra den ene fod til den anden
pisset er vandfald ned
ad hendes ben"*

(Brot úr yrkingini "Barndom.")

Loyniligt føroyskt ræðslustýri

Katrin Ottarsdóttir gav í 2012 út yrkingasavnið Eru koparrør í himmiríki. Í september í ár fekk hon virðisløn M. A. Jacobsens fyrir savnið, sum Malan Marners- dóttir í heiðurshandanini kall- aði eitt hjartanemandi og djarvt yrkingsavn. Yrkingarnar snúgva seg um ein barndóm, sum er merktur av ræðslu og yvirgangi. Ikki sama kropsliga yvirgangi, sum Yahya Hassan lýsir, men einum sálar- ligum yvirgangi, sum í stóðum kann tykjast minst líka øgiligur.

Hjá Katrini Ottarsdóttur er tað mamman, ið er bøðilin, og yvirgangsamboðini eru koparrør, rabarbugreytur og læstar hurðar. Úteftir síggja tey út sum ein vanlig familja, men inneftir er søgan ein onnur. Mamman er sálarliga óstöðug, og dóttirin veit ongantíð, hvar og nær næsta yvirgangs- atsøknin fer í gongd. Pápin er ikki førur fyrir at verja barnið og flýggjar út í urtagarðin og niður í kjallaran.

*"eitt eygnabrá
eitt hirs
eitt andaleyst geisp
eitt skroypiligt
pápaeyga ið
næstan smilist
ein barnslig
gnisan sum vardi ov stutt
ov leingi
kann senda alt til helvitis
so hurðar aftur smekka
og okkurt aftur brotnar
Uttan um tey
Innan í teimum"*
(Brot úr yrkingini "Ludo")

Læsa upp og seta eld á

Bæði Yahya Hassan og Katrin Ottarsdóttir eru bersøgin og ósentimal, tá tey lýsa kúgaða

YAHYA
HASSAN

DIGTE GYLD